

Een lekker warm jasje

Onlangs verscheen er op [8weekly](#) een prikkelend [artikel van Matthijs Bakker](#) over de bij uitgeverij Cossee verschenen vertaling van *Diary of a Bad Year* van J.M. Coetzee, door Peter Bergsma vertaald als *Dagboek van een slecht jaar*. In het genoemde artikel wordt vooral uitgebreid ingegaan óp, en worden vraagtekens geplaatst bij, het feit dat de Nederlandse vertaling eerder verschijnt dan het origineel.

Dat een vertaling eerder verschijnt dan het origineel is vrij uitzonderlijk, al zijn er een paar precedentes (waarover altijd veel triomfantelijke tamtam wordt gemaakt door de betreffende uitgever), maar het is in Nederland wel zeer gebruikelijk dat de verschijning van de vertaling zo kort mogelijk volgt op die van het origineel. Het is voor de meeste vertalers uit het Engels een vertrouwde ervaring dat de uitgeverij de deadline zo strak mogelijk probeert te trekken met het argument dat het boek zo snel mogelijk in de winkel moet liggen. Zo niet, dan zouden de mensen ongeduldig worden en het Engelstalige boek kopen – iedereen in Nederland leest immers Engels?

Geen systematisch onderzoek

Wat ik me altijd afvraag als ik dat argument weer eens hoor: ís dat wel zo? Er is bij mijn weten nooit systematisch onderzoek naar gedaan, in ieder geval niet het soort onderzoek dat je zou wensen: goed gedocumenteerd en op voldoende grote schaal. Het is een feit dat veel Nederlanders Engels kunnen lezen, maar op welk niveau? Als je leest wat er op internetfora over deze kwestie wordt geschreven, is het beeld als volgt.

Twee groepen lezers

Er is een groep lezers die vertalingen categorisch afwijst met het argument dat er in vertalingen te veel verloren gaat en dat dat afbreuk doet aan het leesplezier. Bovendien, aldus deze mensen, zijn de meeste vertalingen die in Nederland verschijnen van slechte kwaliteit. Van dat laatste worden overigens zelden of nooit gedetailleerde voorbeelden gegeven.

Anderzijds is er een groep die betoogt dat er voor de gemiddelde Nederlander heel wat nuances verloren gaan als hij of zij een boek in het Engels leest. Zij spreken juist lof en waardering uit voor vertalers die hun best doen woordspelingen en dubbelzinnigheden op woord- of zinsniveau met behulp van equivalente Nederlandse constructies over te brengen.

De meeste lezers zullen, lijkt mij, de finesses van een vreemde taal niet dusdanig beheersen dat ze dit soort dingen kunnen appreciëren zonder naslagwerken te raadplegen. Ze kunnen een Engelse tekst misschien op inhoudelijk niveau begrijpen, maar dat is toch iets anders dan het halfbewust oppikken van nuances in zinsbouw, woordkeus en grammaticale vorm. Een vertaler brengt dat soort subtiliteiten over in de moedertaal van de lezer, en een professional doet dat beter dan de gemiddelde lezer het zelf zou kunnen.

Inhoud versus stijl

Op grond van het bovenstaande denk ik dat vertalingen vooral gewaardeerd worden waar de stijl van een boek van belang is en door wie daar oog voor heeft – met andere woorden: bij literaire werken. Bij een boek zonder veel literaire pretentie waarin het met name gaat om de inhoud, de voortgang van het verhaal en de daarbij behorende spanning, zal de gemiddelde Engels lezende Nederlander heel goed uit de voeten kunnen met het origineel. Bij een werk dat een literaire meerwaarde heeft (en dat je omwille van de stijl misschien wel een tweede of derde keer zou willen lezen, ook als je de afloop al kent) is een goede vertaling juist wel van belang.

Al lees je op internet curieus genoeg ook precies de omgekeerde mening: dat je, zoals iemand op een forum beweert, 'lectuur gerust vertaald kunt lezen, maar literatuur beter in de oorspronkelijke taal'. Dit dan omdat het origineel zoveel mooier zou zijn dan de Nederlandse vertaling; waarbij ik me, los van de subjectiviteit van 'mooi', nogmaals afvraag hoeveel mensen zo perfect tweetalig zijn dat ze in beide talen precies alle nuances kunnen navoelen. Dat lijkt me in de meeste gevallen schromelijke zelfoverschatting.

Ik geloof dan ook dat juist uitgevers van literatuur niet zo bang zouden moeten zijn om wat meer tijd te nemen voor het uitbrengen van een goede vertaling. Het genre heeft een lezerspubliek dat gevoelig is voor kwaliteit. Ik denk dat velen maar wat blij zijn met het zorgvuldig gemaakte warme jasje dat een goede vertaler hun om de schouders legt. *Donnez-moi ma robe, pour mieux entendre.*